

τ' ἄντερα σου Εὕθ. (Στρόπον.) 'Πό τὸ μεσημέρῳ κ' ὅστερα γυνορλίζεται τοῦ πατέρος' εἰτὶ καὶ δὲν ἤξερα τί 'ναι Κυνουρ. Νιέλε ποῦρος εἴρι γυνορλίζεται τοῦ πατέρος' (ἄλλου πῶς γυνορλίζεται τοῦ πατέρος του) Πραστ. || Φρ. Γονορλίζεται τοῦ πατέρος του (πεινᾶς, εἰναι πτωχός) Γορτυν. || Αἵνιγμ.: Μούλα φορτωμένη, γυνορλίζεται τοῦ πατέρος της (τό σπίτι) Μανιάκ. Συνών. γονιδερός γονιδερός 3) Δυστροπῶ, μεμψιμοιρῶ, παραπονοῦμαι Πόντ. (Τραπ. Χαλδ.) —Λεξ. Μπριγκ. Δημητρ. Συνών. γονιδερός γονιδερός, μονορυθμός γονιδερός. 4) Εμποδίζω τινὰ ἀπό τινος πράγματος ἐκ φθόνου ἢ μίσους Πόντ. (Τραπ. Χαλδ.) 5) Εφορμῶ μετὰ γρυλλισμῶν Πόντ. (Σταυρ.): 'Εγρύλλτεν ἀπάν' ἔμοντιν ὁ λύκον (έφωρμησεν ἐναντίον μας μετὰ γρυλλισμῶν ὁ λύκος).

γρύλλικος Σūρ. γρύλλικο Κύπρ. γονόρλικος Σκύρ. 'Εκ τοῦ ἐπίθ. γονιδερός.

1) Ἐπὶ ὀφθαλμοῦ, ὁ ἔχων τὸν βολβὸν τεταμένον πρὸς τὰ ἔξω Κύπρ. Σκύρ.: *Εἴντα γρύλλικ'* ἀμ-μάδικα 'πού 'χει! Κύπρ. 2) Ὁ ἔχων τοὺς βολβοὺς τῶν ὀφθαλμῶν του τεταμένους πρὸς τὰ ἔξω Σūρ.: *Γρύλλικο παιδί*.

γρύλλισμα (Ι) τό, ἀμάρτ. γκονόρλισμα Πελοπν. (Τσιτάλ.)

'Εκ τοῦ ρ. γονιδερός (Ι).

1) Στραγγαλισμός, ἀπαγχονισμός 2) Κατεδάφισις, ἑξαφάνισις: Θέλει γκονόρλισμα ὁ ξερότοιχος καὶ ξαναχτίσιμο μὲ λάσπη.

γρύλλισμα (ΙΙ) τό, ἀμάρτ. γρύλλισμαν Πόντ. (Τραπ. Χαλδ.) γονόρλισμα "Ηπ. Στερελλ. (Αἴτωλ. Ακαρναν.) γκονόρλισμα "Ηπ. (Δωδών.) Στερελλ. (Αἴτωλ. Ακαρναν.) σγκονόρλισμα Μακεδ. (Βόιον Δαμασκην.)

'Εκ τοῦ ρ. γονιδερός (ΙΙ).

1) Ὁ γρυλλισμός του χοίρου, κυνὸς ἢ λύκου Μακεδ. (Βόιον Δαμασκ.) Πόντ. (Τραπ. Χαλδ.) Στερελλ. (Αἴτωλ. Ακαρναν.): Αὐτὸς τοῦ γρυλλισμοῦ δὲν παύ' λότιλα τοῦ γκονόρλισμα οὐδὲ μέρα Αἴτωλ. 2) Ἡ φωνὴ ἄρρενος περιστερᾶς "Ηπ.

γρυλλισμός (Ι) ὁ, Νάξ. ('Απύρανθ.)

'Εκ τοῦ ρ. γονιδερός (Ι).

Τὸ ὑπερβολικὸν ἀνοιγμα τῶν ὀφθαλμῶν: *Εἴδα γρυλλισμός* τῶν ἐμμαθιστῶν ἢτον εὐτός!

γρυλλισμός (ΙΙ) ὁ, Λεξ. Περίδ.

'Εκ τοῦ ρ. γονιδερός (ΙΙ).

Γονιδερός (ΙΙ), τὸ ὅπ. βλ.

γρυλλοκονκιζάω ἀμάρτ. Μετγ. γρυλλοκονκιζάω μένος Κάρπ. ("Ελυμπ.)

'Εκ τοῦ ούσ. γονιδερός καὶ τοῦ ρ. κονκιζάω.

Ἐπὶ τῶν σιτηρῶν, τῆς ἀμπέλου κ.τ.δ., ὅταν ἀρχίζῃ νὰ μεστώνῃ ὁ καρπός: *Τὰ κριθάρια εἰν'* γρυλλοκονκιζάω μένος. Συνών. γονιδερός αἱ της ΑΙΒ.

γρυλλομάτης ἐπίθ. Ζάκ. Ικαρ. Κρήτ. Κυκλ. Νάξ. ('Απύρανθ.) Πελοπν. (Κίτ. Μάν. Φιγάλ.) Σūρ. — Μ. Στεφανίδ., Ορολογ. δημώδ., 21 γρυλλομάτης Κάρπ.

Κῶς Λέρ. Μεγίστ. Ρόδ. γρυλλομάτης 'Αστυπ. γρυλλομάτης Κρήτ. ('Αποκόρ. Σφακ.) γκονόρλιμάτης Παξ. ἀγρυλλομάτης Σάμ. Στερελλ. (Περίστ.) γκονόρλιμάτης "Ηπ. Ιων. (Βουρλ.) γκονόρλιμάτης "Ηπ. (Ζαγόρ. Κουκούλ.) γκονόρλιμάτης Στερελλ. (Αἴτωλ.) γρυλλομάτης Κύπρ. γλυφομάτης Λειψ. Πάτμ. γρυλλομάτης Κρήτ. Πάρ. Πελοπν. ("Αρν. Ζελίν.) Χίος γρυλλομάτης Σύμ. γονόρλιμάτης πολλαχ. γκονόρλιμάτης Εὕθ. (Κουρ.) Κάλυμν. γονόρλιμάτης Δαρδαν. Θράκη. (Πύργ.) Λευκ. Πόντ. (Χαλδ.) Στερελλ. ('Αντίκ. Δεσφ.) γκονόρλιμάτης "Ηπ. (Κουκούλ. Πλατανούσ.) Θεσσ. (Δομοκ.) Κυδων. Μακεδ. (Δαμασκ.) Στερελλ. (Αἴτωλ. Ακαρναν.) γκονόρλιμάτης Εὕθ. (Στρόπον. Ψαχν.) γκονόρλιμάτης Εὕθ. (Στρόπον.) γκονόρλιμάτης Α. Ρουμελ. (Φιλιππούπ.) Εὕθ. ("Ακρ.) Θεσσ. ('Αντικ.) Θράκη. ('Αδριανούπ.) Καρωτ. Σοφίδ. Μακεδ. ('Αρν. Βόιον Δεσκάτ.) Σάμ. Στερελλ. (Αἴτωλ. Ακαρναν. Γραν. Κολάκ.)

'Εκ τῶν ούσ. γονιδερός καὶ μάτις.

A) Ἐπιθετικ. 1) Ὁ ἔχων μεγάλους καὶ ἔξωγκωμένους τοὺς βολβοὺς τῶν ὀφθαλμῶν, ὁ ἔξωφθαλμος κοιν. καὶ Πόντ. (Χαλδ.): "Ἔτσ' γονόρλιμάτης πού 'ναι, σὲ τ' ράζ' καὶ σκιάζεσσαι Λευκ. Τί γκονόρλιμάτης ἔτσ' τὰ μάτια; ἡ γιὰν τὰ σὲ ποῦν γκονόρλιμάτης"; "Ηπ. (Ζαγόρ.) Εἴν' δμονορφοῦς; —Κουλουκίθια ἔνας γκονόρλιμάτης Στερελλ. (Γραν.) Πάει καὶ τὰ λοχεύει οὐλὰ τὰ παιδιά τησὶ γειτονιῶς δι γκονόρλιμάτης (λοχεύει = ἐνοχλεῖ) Πελοπν. (Γαργαλ.) Γρυλλομάτης ἔραι, σκιάζει τὸ βράδυ, ἀμα τόνε λέπεις Πελοπν. (Κίτ. Μάν.) Εἰδεις τὸ κορίτσον την τί γκονόρλιμάτης πού 'ειναι; Εὕθ. (Ψαχν.) —Αὔτη ἔφερε τὸ γονιδερό ματή της αὐτὸν ποὺ παίζει πιάτο Δ. Βουτυρ., N. Έστ. 17 (1935), 469 || "Άσμ.

Νὰ τὰ ιδοῦν τὰ παλληκάρια | πόχουν ἀσκημες γυναικες ἀνοστες και γκονόρλιμάτες

"Ηπ.

Κι δι πασᾶς χαμπηλομάτης | κι δι Βασίλης γκονόρλιμάτης Εὕθ. (Στρόπον.)

Η κονφή βδομάδα μπαίνει, | τοῦ Λαζάρου κατεβαίνει, ἔφτασε κ' δι γονόρλιμάτη | μὲ τὰ γκονόρλιμάτη μάτια (κονφή βδομάδα = δι τοῦ Λαζάρου, γκονόρλιμάτη = δι Μεγάλης Εβδομάδας, διότι ἐκ τῆς αὐστηρᾶς νηστείας γρυλλών τὰ μάτια) Αἴγιν. Συνών. γαρ γαλιδού μάτης, γαρ γαλιδού μάτης, γαρ γαλιδού μάτης, γονιδερός 5, γυαλίον μάτης, πεταχτηραίτης 2) Ὁ ἀνοίγων διάπλατα τοὺς ὀφθαλμοὺς λόγω ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας, δι ἐρωτύλος Μακεδ. (Δεσκάτ. κ.ά.) : Αἴτης ἀφήνει κονφότης γιὰν κονφότης δι γκονόρλιμάτης! Δεσκάτ. 3) Ὁ ἔχων διπλανεῖς ὀφθαλμούς, δικνηρός Κύπρ.: *Εἴντα γρυλλομάτης εἴν' δι μισταρκός σου!* (μισταρκός = υπηρέτης).

B) Ὡς ούσ. 1) Είδος Ιχθύος, ἀνηκόν εἰς τὰ λεγόμενα ἀφρόφαρα Στερελλ. ('Αντίκ.) 2) Είδος κοσκίνου δι σήτας Θράκη. (Καρωτ.): *Mή τον γκονόρλιμάτη κουσκίσουμι φασούλια, καλαμπούκια, ἀρβιθία.* 3) Θηλ. α) Δαίμων, δι υποτιθεμένη Γοργώ, δι φαιρούσα τὰ ἐναπομείναντα μετὰ τὰς 'Απόκρεων ἐδέσματα, διὰ νὰ μὴ καταναλωθοῦν ἀρχομένης τῆς Τεσσαρακοστῆς Θήρ. β) Ἡ τουρκικὴ λίρα εἰς τὴν συνθηματικὴν γλῶσσαν τῶν κτιστῶν Θράκη. (Σοφίδ.) γ) Τὸ φυτὸν Χρυσάνθεμον τὸ σιτόφυλλον (Chrysanthemum segetum) τῆς οἰκογ. τῶν Συνθέτων (Compositae) Εὕθ. (Κουρ. "Ορ.) Κάλυμν. Κύθην. —Μ. Στεφανίδ., Ορολογ. δημώδ., 21. Συνών. ἀγριομαντηλίδα 2, γονιδερός 4, κονοκονηράγια, μαντελίδην, νερομαντηλίδα. δ) Τὸ φυτὸν Ασπάραγος (Asparagus) τῆς οἰκογ. τῶν Λειφιωδῶν (Liliaceae) Εὕθ. (Πλατανιστ.) ε) Φυτὸν ἀ-

κανθάδες μικροῦ ὄψους, πιθανῶς τῆς οἰκογ. τῶν Κυναρειδῶν (*Cynareae*), ζιζάνιον τῶν ἀγρῶν Εὗβ. ("Ακρ. Στρόπον. Ψαχν.) Λειψ. Ρόδ.: Νὰ πᾶτε νὰ σκαλίσετε ἐκεῖνο τὸ σ'τάρ', γέμισε πὸ γκουρλομάτες Ψαχν. Μὴν πᾶς ξ'πόλ' τους, θὰ πιτήγης καὶ γκουρλουμάτα Στρόπον. Τί τοὺς ἔδισις τοὺς ζῷους; οὐλον γκουρλομάτις ἔχει, τί θὰ φάῃ; "Ακρ. Συνών. ἀγριόθι, ἀσπράγκαθος. στ.) Τὸ φυτόν Κικώριον τὸ ἐντετημένον (*Cichorium divaricatum*) τῆς οἰκογ. τῶν Συνθέτων (*Compositae*), τὸ κοινῶς λεγόμενον πικραλίδα ή δια Εὗβ. (Αύλωνάρ. Κουρ. Στρόπον.): "Αμα ἡ πικραλίδα παλιοντάσ", τὴ λέμε γκουρλομάτα (ἄμα παλιοντάσ) = ἔταν ἐκβλαστήσῃ ἀκανθώδεις ἐκφύσεις Στρόπον.

γρυλλοματιάζω Πάξ. γρυλλ-λ^d ομ-ματιάζω Ρόδ. γκουρλλοματιάζω "Ηπ. Πάξ. γονδλοματιάζω 'Αττικ. Θήρ. Πελοπν. (Κερπιν.) Στερελλ. (Τοπόλ.) γονδλοματιάζω Θήρ. γονδλοματιάζον Εὗβ. (Βρύσ.) γκουρλοματιάζω "Ηπ. (Ραδοβύζ.) γκουρλουματιάζον Θράκ. ἀγρουλουματιάζον Λέσβ. ἀγρουλουματιάζον Λέσβ.

'Εκ τοῦ ἐπιθ. γρυλλομάτης.

1) Μὲ ἐνεργ. καὶ παθητ. σημασίαν, μετβ. καὶ ἀμφ., ἀνοίγω ὑπερμέτρως τοὺς ὁφθαλμούς μου (λόγῳ ζωηρᾶς ἐπιθυμίας ἢ ἄλλης τινὸς αἰτίας) 'Αττικ. Εὗβ. (Βρύσ.) Θήρ. Θράκ. Πάξ. Πελοπν. (Κερπιν.) Ρόδ. Στερελλ. (Τοπόλ.): Γονδλομάτιασα ἀπ' τὴν πείρα Τοπόλ. Τί τὰ γονδλομάτιασε τὰ σῆκα; Κερπιν. Δέντε εἰδες πῶς γονδλομάτιασε ἀπ' τὴν ἀχάμηνα; (= ίσχνότης) Βρύσ. Πῆγε καὶ τὸν βρῆκε γονδλομάτιασμένον 'Αττικ. Ασκώνεται καὶ έργαται 'ς τὸ φαΐ ἄνιφτος, γρυλλοματιασμένος Πάξ. Τ' λίγιτι οὐδφιονς 'ς τοὺς λιμό τ' βασιλόπ' λον, ὥστι νὰ τοὺς πνέεις ἡ γκουρλουμάτιασι τὸν βασιλόπ' λον (ἐκ παραμυθ.). Θράκ. Συνών. γρυλλομάτης Α 1. 2) Προσβλέπω τινὰ μετ' ὄργης, βλοσυρῶς ἢ ἀπειλητικῶς, ἀγριοκοιτάζω "Ηπ. Λέσβ.: Τί σ' φταίει καὶ τὸ γκουρλοματιάζεις ἔτσ' τὸ παιδί; "Ηπ. 'Αγρουλουματιάσι καλά - καλά τοὺς γαρούς Λέσβ. Συνών. βλ. εἰς λ. ἀγριοκοιτάζω. 3) Κοιτάζω μὲ ἀδιακριτίαν "Ηπ. (Ραδοβύζ.) 4) Βασκανώ Θήρ.

γρυλλοματιάρης ἐπιθ. ἀμάρτ. Οὐδ. γονδλοματιάρικο Πελοπν. (Κερπιν.)

'Εκ τοῦ ἐπιθ. γρυλλομάτης.

Γρυλλομάτης Α 1, τὸ ὄπ. βλ., ένθα καὶ συνών.

γρυλλομάτιασμα τό, ἀμάρτ. γκουρλομάτιασμα "Ηπ. Πάξ.

'Εκ τοῦ φ. γρυλλομάτης.

Τὸ ὑπερβολικὸν ἀνοιγμα τῶν ὁφθαλμῶν, τὸ ἄγριον κοιταγμα, τὸ ἄγριον βλέμμα.

γρυλλοματούσικος ἐπιθ. ἀμάρτ. γκουρλουματούσικος Θράκ.

'Εκ τοῦ ἀμαρτ. ἐπιθ. γρυλλομάτης καὶ τῆς παραγωγ. καταλ. -ικος.

'Ως οὖσ., εἶδος κεντήματος ὑφαντοῦ ἐπὶ τῆς ποδιᾶς τῶν γυναικῶν.

γρύλλος ὁ, πολλαχ. γρύλλος Νάξ. ('Απύρανθ.) γρύλλος βόρ. Ιδιώμ. γρύδ-δο 'Απούλ. (Στερνατ.) Καλαβρ. (Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) κρύδ-δο 'Απούλ. (Καστριν.) γρύλλης Κύθν. — M. Στεφανίδ., Λεξικογρ. 'Αρχ. 6 (1923), 225 γρύλλος Εὗβ. (Αύλωνάρ.) Θηλ. γρύλλα 'Ιων. (Κρήν.) Κύθν. Μεγίστ.

— M. Στεφανίδ., 'Ορολογ. δημώδ., 21 γρύλλ-λα Κύπρ. γρούλλ-λα Καρ. ('Αλικαρνασσ.) Κῶς γκύρλα "Ηπ.

Τὸ ἀρχ. οὖσ. γρύλλος, παρὰ τὸ ὄπ. καὶ τὸ Ἐλληνιστ. καὶ Βυζαντ. γρύλλος = χοῖρος, ἡχομιμητικῶς ἐκ τῆς φωνῆς γρύν. Σχετικῶς μὲ τὴν σημασιολογικὴν ἔξέλιξιν τοῦ νεοελλην. γρύλλος πβ. τὸ ιταλ. grillo, τὸ ὄπ. ἐκ τοῦ Λατιν. *gryllus* (διὰ τὰς σημασίας τοῦ ὄπ. βλ. G. Goetz, Glossar. Latin. εἰς τὴν λ.) Δι' ἄλλην, ἐκτὸς τῆς παραγομένης φωνῆς, δύοισι τοῦ ἐντόμου (τὸ ὄποιον χαρακτηρίζεται ἀπὸ ἔξωφθαλμίαν) πρὸς τὸν χοῖρον πβ. M. Στεφανίδ., 'Ορολογ. δημώδ., 21.

1) Χοῖρος Κῶς —Λεξ. Μπριγκ. Περίδ. : 'Ἐγέν-τησεν ἡ γρύλλ-λα μας καὶ ἱκανεμένην γρούλλ-λάτσια Κῶς. 'Πὸ τὸ πολλ-λύ φατέ ἐπαδύνεσε σὰν δὴ γρούλ-λα αὐτόθι. 2) Γένος δρυθοπτέρων ἐντόμων τῆς οἰκογ. τῶν Γρυλλιδῶν (*Gryllidae*), ἐκ τῶν ὅποιων τὰ πλέον γνωστὰ εἰδη εἰναι: α) Γρύλλος ὁ οἰκοδιαιτος (*Gryllus domesticus*), β) Γρύλλος ὁ ἀγροδιαιτος (*Gryllus campestris*) πολλαχ.: 'Ιδοῦ 'ς τὰ χονδράφια πού 'χνι νιφά, εἰτρι πουλλοὺς γρύλλης καὶ λαλᾶται τ' νύχτα Θεσσ. (Καρυά.) Πάρον 'ς τὰ δέντρα ἐτρίλλιζαν οἱ γρύλλοι Κ. Θεοτόκι., Καραβέλ., 44. || Φρ. "Έχει γρύλλους αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος (= ἔχει ιδιοτροπίες) Κεφαλλ. || Ποιήμ.

Οἱ γρύλλοι ἐτραγουδούσανε μακριά,
κ' ἐσπαε μέσ' 'ς τὰ φυλλώματα ἡ σελήνη
Γ. Τσουκαλ., εἰς 'Ανθολογ. Η. 'Αποστολίδ., 468.

"Ως καὶ τὰ κυνηγούόνδοντα κ' οἱ γκιώνηδες κ' οἱ γρύλλοι
έμεθυσαν ἀπ' τὴν χαρὰ τ' ἀποφινοῦ τ' 'Απρίλη

Σ. Γρανίτο., εἰς 'Ανθολογ. Η. 'Αποστολίδ., 58. 'Η σημ. καὶ
εἰς Σομ. Συνών. βορτσόνι, τριτζόνι, τσιριπίτλος. β) Εἶδος ἀπτέρου ἀκρίδος 'Απούλ. (Καστριν. Στερνατ.) Καλαβρ. (Μπόβ. Χωρίο Ροχούδ.) : Οἱ γρύδ-δοι μοῦ φάγαν δὲ σιτάρι Μπόβ. Συνών. ἀγριμούτσα, ἀνριπίτλα γενέτης εἰναι ή αλγα μὲ τὰ βυζ-ζια χρονδὰ (γίδα γρύλλος εἰναι ή γίδα μὲ χοντρὲς θηλὲς μαστῶν). 3) 'Ο καθ' ὑπερβολὴν ἀνοικτὸς ὁφθαλμὸς Κρήτ. (Σφακ.) Κύθηρ. Νάξ. ('Απύρανθ.): Είδα μοῦ δείχνεις τσί γρύλλους σου; Σφακ. Αὐτὸς ἔχει κάτι γρύλλους, ποὺ δὲ σοῦ κάνει καλὸν νὰ τοὺς γλέπης Κύθηρ. β) Τὸ ὑπερβολικὸν ἀνοιγμα τῶν ὁφθαλμῶν "Ηπ.

γ) Μεταφ., ἐλαιώδης σταγῶν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὄδατος, πιθαν. κατὰ παρομοίωσιν πρὸς καθ' ὑπερβολὴν ἀνοικτὸν ὁφθαλμὸν Μ. Στεφανίδ., 'Ορολογ. δημώδ., ἔνθ' ἀν. 4) Συνήθως κατὰ θηλ., τὸ φυτόν Χρυσάνθεμον τὸ σιτόφυλλον (*Crysanthemum segetum*) τῆς οἰκογ. τῶν Συνθέτων (*Compositae*), τὸ ὄποιον φροντίζουν νὰ προσθέτουν αἱ γυναικες εἰς τὸν ἄνθινον στέφανον τῆς Πρωτομαγιᾶς 'Ιων. (Κρήν.) Κάρπ. Κύθν.

— M. Στεφανίδ., Λεξικογρ. 'Αρχ. 6 (1923), 225: Οἱ γυναικες μαζὶ μὲ τὰ ἄλλα χροτάρια βάνουνε 'ς τὸ «μάη» καὶ γρύλλα γιὰ νὰ γρυλλώνουν (δηλ. νὰ μὴ νυστάζουν, νὰ εἰναι ἐργατικαὶ κατὰ τὸν Μάιον) Κρήν. "Οπειος φορᾶται γρύλλα, τὸν ἀγαπᾶντες οἱ γυναικες Κύθν. Συνών. γρυλλομάτης Α 3 γ, μαντελίνα. 5) 'Ως ἐπιθ., γρυλλομάτης Α 1, τὸ ὄπ. βλ., Εὗβ. (Αύλωνάρ.) Κάρπ.

‘Η λ. καὶ ως ἐπών. ὑπὸ τὸν τύπ. Γρύλλος 'Αθην. Εὗβ. (Χαλκ.) Κρήτ. Μακεδ. (Θεσσαλον.) Στερελλ. ('Αφίδν.) κ.α. καὶ ως παρων. ὑπὸ τὸν τύπ. Γούρλος Πελοπν. (Λαγκάδ.)

γρυλλοτηρώδης ἀμάρτ. γονδλοτηρώδης Πελοπν. (Μανιάκ.) 'Εκ τοῦ οὖσ. γρύλλος καὶ τοῦ φ. τηρῶν.

